

**СОЦИАЛНА ФУНКЦИЯ И ДЕЙНОСТИ НА БЪЛГАРСКАТА
ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА**
Олга Костадинова

**SOCIAL FUNCTION AND ACTIVITIES OF THE BULGARIAN
ORTHODOX CHURCH**
Olga Kostadinova³⁵

Received: .23.10.2017, Accepted: 08.11.2017

Abstract

This study mainly deals with the types of social activities of the BOC in the last two decades after the political and social changes in the Bulgarian society, and pays special attention to the promotion of good initiatives and practices in the sphere of social charitable activity developed by both the Bulgarian dioceses and the neighboring local Orthodox churches. In general, there are good initiatives and good practices for social action by individual church structures or individual church officials, but unfortunately at the national level, the Church suffers from the lack of in-depth analysis of opportunities and deficiencies in the deployment of this kind of activities, as well as from "The lack of a specific strategy for the development of the basic guidelines of church social service." [1] The Christian charity-centered activity here is characterized by several basic strands, which cover only some more important directions, without claiming exhaustiveness in the presentation of such a kind of social service by church officials, their followers and passomas.

Key words: social activity and function, charity and church-charity activity, social mission of the church, vulnerable groups of the population.

JEL Codes: Z12, Z13

1. Въведение

Според статистически данни от 2011 година около 76% от българското население принадлежи към източно-православната църква като също така според Конституцията на Република България (чл.13, ал.3) източното

³⁵ South-West University "Neofit Rilski", Ivan Michailov 60, Blagoevgrad, Bulgaria.

православие се приема като традиционно вероизповедание за страната ни, което играе основна роля за запазването и стабилизирането на морала и духовните ценности на българите. Като самостоятелна институция Българската православна църква е независима от държавата, но е изпълнявала и продължава да изпълнява важна обществена и културна мисия сред българския народ (Нушев, 2014, с. 36-37).

Благодарение на дейността, която тя развива през вековете, Православната ни Църква оставя ярка диря в българската история, а именно тя „християнизира българите, създаде просвета и култура, през османското владичество беше закрилник на народа ни”, постави духовността на българите в контекста на най-съществената им еманация (Киров, 2009, с. 7).

2. Социално учение на Българската православна църква

На първо място според православното учение вярващите християни имат като морален дълг изпълнението на „Христовите заповеди и изисквания за любов към ближните и милосърдно служение”, което е израз на безкористна любов към всички страдащи и нуждаещи се хора в този материалистичен и несправедлив свят, в който всички, бедни и богати, болни и здрави, вярващи и атеисти, живеем. „Много важен елемент от социалната мисия на църквата е безкористният характер на християнското милосърдие и благодееие – то е проява на милост заради страдащия и добротворство заради самото добро”. Според Православното учение на Църквата всяка милосърдна проява е критерий за нашата християнска любов и преданост на Бога, но „грижата за децата, болните, гладните и бездомните като най-уязвими и беззащитни в обществото е особен белег за християнско милосърдие.” Всъщност всичко започва с проповедта на Иисус Христос за приближаващото небесно царство и безсмъртието на човешката душа. От историческа гледна точка служението на Църквата започва със служението на избраните от Бога апостоли, изпратени от него да благовестуват и свидетелстват пред всички за Христовото Боговъплъщение, Страдание, Възкресение и Спасение на човешката душа. Според християнското учение на Църквата човекът е много по-ценен от материалните блага и трябва да бъде зачитано и уважавано „неговото достойнство на богоподобна и свободна личност.” Когато в сърцата на вярващите цари мотивирано от любов към Бога уважение към ближните и дълбока преданост към Божията воля, тогава може да се положи здрава основа, върху която да се разположи йерархията на непреходните ценности като за най-важен ориентир може да се изтъкне „битийната връзка

между Бога и хората и за връзката между самите хора като братя“. Смисълът на социалното учение на Църквата е да подтиква вярващите да бъдат активни и да „служат на своите ближни и на обществото в дух на милосърдие и човеколюбие” (Нушев, 2014, с. 9-13).

Накрая може да обобщим, че Социалната мисия на Църквата е здраво залегнала в нравственото учение на Иисус Христос, което е изложено в Евангелията и в другите новозаветни книги като „основният принцип на християнското добротворство и милосърдие е те да бъдат извършвани единствено и само за Слава на Бога и като израз на Христовата любов.” Причината за силно ограниченото социално служение на Църквата в днешно време е заради факта, че обществото днес е изправено пред лицето на тежки социални и морални проблеми като например „безразличието и апатията, безчувствието и отчуждението между хората”, духовната и нравствена девалвация на непреходните християнски ценности (Ушев, 2014).

3. Социално-милосърдна дейност на Българската православна църква – трудности и проблеми

„Според най-новите социологически изследвания България преживява тежка духовна, обществена и икономическа криза, която засяга голяма част от гражданите на страната. Нараства социалното разслоение и бедността, безработицата продължава да бъде висока като относителен дял от населението и да обхваща все повече млади хора. Много възрастни и самотни хора са в бедстващо положение, а социалният и икономически статус дори на работещите също не е добър. Нараства емиграцията на млади и трудоспособни хора от България, което също води след себе си тежки социални и демографски проблеми”(Нушев, 2014).

Имайки в предвид гореказаното трябва да си зададем въпроса какво трябва и може да направи БПЦ като конкретни стъпки за преодоляване на така съществуващата дълбока социална и морална криза поради простата причина, че единствено православната църква може да стигне до сърцата на своите пасоми следвайки своята „дълбока християнска традиция за милосърдна грижа и ангажирано социално отношение към нуждаещите се и страдащите в обществото.” Ето защо толкова актуално звучат думите на Неврокопски митрополит Серафим конкретно за обединяващата роля на църквата ни: „Всъщност мисля, че друг начин да се обедини обществото ни, освен чрез църквата, няма. Затова духовниците повече трябва да бъдем в общуване, в близост с народа. И разбира се, да се говори за истините на

вярата, да се преподава евангелският закон на любовта. Това е пътят, по който трябва да се стигне до обединяване” (интервю с митрополит Серафим).

Именно Православната църква може да насърчи „възраждането на духовните ценности на милосърдие и човеколюбие в обществото.” В полезрението на църквата са изградените от нея „модел за солидарност, хуманност и братска загриженост за бедните, болните, бездомните, сираците и онеправданите”(Нушев, 2014).

Извършването на църковно-социална и милосърдна дейност от страна на Православната църква в България, особено след политическите промени от 1944 г. е меко казано силно възпрепятствана, тъй като държавните атеистични структури взимат на прицел тъкмо нейните най-важни „сфери на обществена и културна дейност,, като на първо място биват елиминирани нейната просветна и социална функция, които са от жизнено важно значение за духовното здраве на българския народ. Няколко десетилетия БПЦ бива образно казано „натикана в миша дупка”. По времето на тоталитаризма социалната дейност на БПЦ бива иззета напълно от държавата и нейните административни органи. „ Изградената социална инфраструктура за благотворителна и милосърдна дейност на Църквата е национализирана и иззета от ведомството на Българската екзархия след промените от 1994 г. През периода 1950-1990 година БПЦ е силно ограничена в работата си, която включва „дарителство, благотворителна дейност, социална работа и милосърдно служение”, а те от своя страна са израз на изконните християнски добродетели като „човеколюбие и грижа за страдащия и нуждаещия се ближен” (Нушев, 2014, стр. 72-73).

Политическите промени от 1989 г. водят след себе си надежда и желание за промяна както сред църковните служители така и сред техните пасоми, но всъщност те бележат след себе си една духовно-опустошена действителност, „свързана с процеси на дехуманизация, морална и духовна криза”, които са следствие от материалистичната и атеистична пропаганда през изминалите няколко десетилетия. Една огромна част от населението отдавна скъсва всякаква връзка с Православната ни църква, която за тези няколко десетилетия загубва позициите си на духовен стожер и нравствено мерило за всеки един български гражданин. И все пак новите съвременни исторически предизвикателства пораждаат полюсни чувства, от една страна „надежда и оптимизъм у българите, от друга „дълбоки разочарования, обърканост, несигурност и безразличие” към водената политика в страната и всяка една обществена инициатива (Нушев, 2014).

След 1991 година бе поставено като приоритет пред православното духовенство и общество „необходимостта от възобновяване социалните учреждения и благотворителни функции на Църквата”. Извършването на спонтанни и спорадични благотворителни акции по инициатива на БПЦ, проблемът с разпределението на дарения и други милосърдни прояви постепенно придобиват по-организирани форми. Все повече духовници, миряни и богослови осъзнават „необходимостта от социална програма за организирана християнска милосърдна дейност на църквата.” Но с такава социална програма не се изчерпва служението на Църквата ни. Все повече свещеници, които служат в икономически изостанали региони на страната се сблъскват с тежки проблеми касаещи „социалната изолация и демографските процеси на обезлюдяване”, водещи до други още по-тежки процеси на миграция. Ето защо, главната задача пред българското духовенство както изобщо и на всички социални институции е младите хора и техните семейства да биват задържани и да остават в своите родни места като биват насърчавани да продължават в България образованието си като придобиват добра професионална квалификация и се реализират успешно на пазара на труда в родината си. Демографската криза за момента е един от най-наболените проблеми пред обществото и нацията като цяло. Тенденцията е все-повече млади хора да мигрират от по-малките селища към по-големите градове като друга много по-обезпокоителна тенденция е най-образованите и работоспособни млади българи да търсят „професионална и социална реализация в чужбина“ (Нушев, 2014, стр. 74-75).

Тези нови социални тенденции изискват църквата да бъде по-лесно адаптираща се към новите условия на комуникация със своите духовни пасоми, макар и от разстояние, използвайки „новите информационни средства и технологии.” За да може социалната дейност на Църквата да бъде систематично проучвана е нужно „по-ефективно сътрудничество между различни държавни и църковни институции за адекватна социална работа и социално включване на различни уязвими групи от населението.”

За целта е нужно извършването на специален анализ и оценка на досегашната социална дейност на Църквата, който да даде възможност да се систематизират „както трудностите и пречките, така и възможностите за ефективно преодоляване на дефицитите в тази област.” Не бива обаче да се пренебрегват „съществуващите добри модели за църковно-социална работа и анализ на добрите практики” за да може тази дейност да бъде успешно реализирана (Нушев, 2014).

Добър пример за успешна реализация на подобен род социално-религиозна дейност е „проведената на 4 юни 2015 г. в Синодалната палата среща между министъра на труда и социалната политика Ивайло Калфин и архиепископите от Светия Синод на БПЦ, начело с патриарх Неофит, като целта на официалната среща е актуализация на споразумението за сътрудничество в социалната област от 22 юли 2011 година, сключено между социалното министерство и БПЦ и активизиране на работата по изпълнението му, като акцентът е върху разкриване на целогодишни трапезарии за най-бедните и социално-здравно подпомагане на най-нуждаещите се.” От особено значение за семинара и неговите участници остава изказването на о. Василий Шаган по важни наболели социални и духовни проблеми в обществото като например доколко вярващите са истински социално-ангажирани в подкрепата на своите „по-малки, нуждаещи се братя”, как единичният пример може да зарази голяма група хора с еднаква кауза и религиозна принадлежност и да им помогне в тяхното духовно служение и израстване, защото „както няма вяра без дела, така и няма милосърдие без дела на милосърдие”.³⁶

4. Кратко представяне на социалната дейност на Българската Православна църква

„Целта на едно подобно изследване е да извърши основен, но не и цялостен и подробен анализ на дефицитите, постиженията и перспективите за развитие на социалната дейност на структурите на Православната църква в България и на свързани с нея обществени и неправителствени организации”, което да подпомогне „по-пълноценното и ефективно изпълнение на тяхната социална функция” като не на последно място подобен род изследване съдейства за „социалното включване на уязвими социални групи” (Нушев, 2014).

Към тези уязвими социални групи спадат „бедните, болните, бездомните, сираците и онеправданите”, които БПЦ обгрижва с голяма любов следвайки своята „дълбока християнска традиция за милосърдна грижа и ангажирано социално отношение към нуждаещите се и страдащите в обществото.” Този род християнско-милосърдна и църковно-благотворителна дейност се

³⁶ <https://www.diakonia.bg> - Изказване на о. Василий Шаган по време на семинара „Психосоциална рехабилитация и духовно обгрижване на зависими и техните близки” /Сдружение „Отвори очи”/, 23.02 – 25.02 2015 г., проведен в Духовно-просветен център „Св. Архангел Михаил”

характеризира с няколко основни направления, които обхващат само някои по-важни насоки, без да се претендира за изчерпателност в представянето на подобен род социално служение от църковните служители, техните съмишленици и пасоми. Тук ще бъдат представени следните по-силно открояващи се социални инициативи под нейното ръководство (Нушев, 2014, с. 40):

1. Уреждането на трапезарии и кухни за бедни, както и организирането на „различни благотворителни акции и милосърдни прояви” с цел да бъдат протекционирани социално слаби и нуждаещи се хора.
2. Разгръщането на инициативи в подкрепа на „деца и младежи в риск, към тази категория спадат деца сираци, деца на улицата и млади хора, лишени от родителски грижи”. За тази цел е нужно да се въведе сътрудничество между църковните институции и социалните домове за деца, както и посредничество между приемни семейства от енориите и деца без родители.
3. Изграждането на църковни приюти и сиропиталища както и полагането на ежедневна грижа за деца и социално слаби хора с цел „предоставяне на закрила и социална подкрепа”.
4. Подготвянето на „програми за духовна, пастирска и църковно-социална работа с наркозависими младежи и техните семейства”.
5. Извършването на „пастирско и социално служение сред лишените от свобода и техните семейства”.
6. Проява на подкрепа и постоянна грижа за лица с трайни физически и умствени увреждания както и нуждата на Църквата да си сътрудничи с „медицински, образователни и други институции и организации” с цел участие в общи проекти и програми в тази област.
7. „Организиране на благотворителни дейности и кампании в подкрепа на хора и общности, претърпели насилие, бежанци, жертви на трафик на хора и други форми на нехуманно третиране”.

Всички тези социално слаби членове на обществото получават макар и в недостатъчна степен така нужната за тях социална грижа и подкрепа от страна на църквата, като тази нейна дейност е с голяма духовна полза както за нуждаещите се, така и за благотворителите и цялото българско общество. Ето защо тя е неразривно свързана с Божието свидетелство за Христовата истина и се възприема като проява на „Христовата любов и Божието благоволение и милосърдие към човечите”.

5. Добри практики за църковна социална дейност на територията на страната ни

Главно това изследване засяга видовете социална дейност на БПЦ през последните две десетилетия след извършените политически и социални промени в българското общество и обръща специално внимание на прокарването на добри инициативи и практики от сферата на социално-милосърдната дейност, развивана както от български епархии така и от съседните поместни православни църкви.

Като добър пример в тази насока може да се даде проведеният на „24.06.2014 г. в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ семинар на тема „Социално-милосърдната дейност на Църквата“, който е част от двустранния проект „Развитие чрез социално включване на Фондация за регионално развитие (България) и Асоциация „Василиада“ към Митрополията на Олтения (със седалище в Крайова, Румъния)“, с участието на български и румънски представители. „По време на семинара бяха показани резултатите от редица европейски социални проекти, благодарение на които са изградени центрове за хора в неравностойно положение, за деца със социални проблеми, спешен център за бездомни и др. в редица селища в област Олтения“.³⁷

Като добър пример от България може да се дадат православните енории в София, Пловдив, Варна и Бургас, които са поели отговорността да се грижат за бездомни или сираци с цел младите хора да бъдат полезни за себе си и съответната църковна институция, която ги насърчава да развият в себе така нужните им трудови навици, които от своя страна да им помогнат да се интегрират в обществото. „Най-характерната българска църковна институция за социална работа в това отношение е приюта за бедни и бездомни деца и семейства, изграден от отец Иван в центъра „Св. Николай“ в гр. Нови Хан. Този църковен приют е дал убежище на стотици самотни майки, бездомни семейства и деца от социални институции и в днешно време представлява най-голямата църковна институция за социална подкрепа и църковно-милосърдна грижа“ (Нушев, 2014, с. 44-45).

Тук могат да се споменат и „по-важните нови и иновативни практики за енорийска и епархийска църковно-социална дейност“ на територията на цялата страна (Нушев, 2014, стр.83-85):

³⁷ <http://www.bg-patriarshia.bg> – семинар на тема „Социално-милосърдната дейност на Църквата“, 27 юни, 2014г., Българска Патриаршия

1. Една от най-новите енорийски инициативи, въведена в енорията на храм „Света Параскева” в град Пловдив, е с наименованието „Кошница за бедни”, което красноречиво говори за този вид благотворително-милосърдна дейност. В притвора на храма се поставя да стои голяма кошница, в която вярващите доброволно оставят трайни и добре пакетирани хранителни продукти, като след нейното напълване специална група от енорияши взема решение на кого от най-нуждаещите се да бъдат раздадени. Тази дейност не е с кампаниен характер, но е целогодишна и представлява „постоянна практика за енорийска социална и благотворителна дейност”.
2. „Към Храм „Св. Вмчк Георги Победоносец, София, действа кухня за бедни и нуждаещи се. Всяка седмица в понеделник и четвъртък от 12 часа над 140 нуждаещи се получават топла храна. Никой не бива връщан с празни ръце. Тази дейност е започната от тогавашния председател на храма отец Димитър Вукадинов (2012) и продължава и до сега.
3. През 2013 г. енорийският православен свещеник отец Евгений от град Берковица създава ново енорийско църковно училище за деца от бедни семейства и такива, които са лишени от родителска грижа. „Успоредно с духовно-просветната дейност на училището е организирана и трапезария за безплатна храна за деца, младежи и възрастни хора”. Радостен е фактът, че много производители на хранителни продукти от града се явяват като основни нейни дарители. Този род социална дейност е иновативна за БПЦ, защото представители от бизнес средите са основните спонсори за тази високо благородна кауза в подкрепа на нуждаещите се социално слаби лица и семейства.
4. Най-добър пример за развиване на подобен род дейности в национален мащаб си оставя обаче споменатият вече приют за бездомни на отец Иван от Нови Хан и „колонията от негови обитатели в село Якимово, област Монтана”. За разгръщането на тази социална инициатива приютът има нужда от солидна финансова, но също така и морална подкрепа, която той и получава в лицето на много свещеници и енории от София, а също така и от Видинска епархия. За целта регулярно биват събирани храни и други необходими продукти за обитателите на приюта и се търсят начини да бъдат привлечени все повече дарители и добри съмишленици в името

на това добро и високо-хуманно начинание с голямо социално-църковно значение.

5. Доброволци от Епархийския православен център на Неврокопска митрополия в Благоевград се ангажират да събират дарения и финансова помощ на наркозависими младежи от региона, както и да си сътрудничат с „представители на областния съвет за превенция на наркозависимости и представители на общинските социални служби в Благоевград”.
6. Същият православен благоевградски център събира на доброволни начала всякакъв вид дрехи, обувки, одеала и завивки, като този вид социална дейност добива все по-широка гласност сред нуждаещите се социално-слаби групи от хора.
7. Тук може да се споменат и определени доброволчески инициативи организирани от енорийски свещеници от София (енорийски център при храм ”Покров Богородичен”) както и от Пловдив (православния свещеник Ангел Брусов от храм „Преображение Господне”), които имат за цел да бъдат в подкрепа на деца от социални домове. Контактът между представители от енорията и тези деца и младежи оставени без родителска грижа им помага да преодолеят изолацията и се социализират и интегрират успешно в обществото, намирайки си нов дом и работа, чувствайки се полезни и със самочувствие, че могат да се справят и сами и допринасят за добруването на всички.
8. „Социална акция в подкрепа на бедни и нуждаещи се „Виждам те” на Фондация „Покров Богородичен”. Акцията се осъществява чрез православния интернет портал „Православие.бг” и има за цел да привлича дарители и доброволци в подкрепа на определени хора, попаднали в нужда” (Нушев, 2014, с. 84-85).

Наред с полагането на основни социални грижи за бездомни деца и семейства се установява и нараства партньорството с различни европейски и християнски благотворителни организации, чиято дейност е в защита на „най-нуждаещите се и бездомните”. Добър пример в подкрепа на горекананото е Германската християнска фондация „Приатели за България”, която разгръща активна социална дейност в с. Якимово и други селища на Северозападна България с помощта на дарения от „евангелски църковни общности от Германия.

Тук трябва да се спомене и натрупаният ценен опит от сътрудниците на фондация „Покров Богородичен” в град София по проекти за социална работа с домове за сираци. Освен в столицата подобни „доброволчески инициативи”

се подемат и в други селища на страната, като например домът в град Угърчин. В подобни проекти е жизнено важно сътрудничеството между различните участници „свещеници, богослови, педагози, социални работници и психолози”, защото само по този начин могат да бъдат взаимно и успешно впрегнати „усилията и професионалния опит” на толкова много различни специалисти.

Друга много полезна и хуманна инициатива е организирането на детски летни лагери (Хаджидимовският манастир от Неврокопска епархия е с дългогодишна църковна практика в тази сфера) както и школи по вероучение и иконопис, църковна музика и други приложни изкуства за всички желаещи от Благоевград и региона, както и за деца в неравностойно положение.

Също така много радостен е фактът, че Софийската света митрополия се ангажира за есента на 2017 г. да подари учебници на учителите и децата, които искат да учат религия на територията на епархията, насърчавайки по този начин предметът вероучение да придобива все по-голяма гласност и атрактивност сред родителите и техните деца (благотворителна акция на Софийската света митрополия).

Засега задължителен час по вероучение не е въведен и заложен в учебните програми на българските училища. Ето защо „Пловдивският митрополит Николай поиска в българските училища да се изучава и православната вяра. Това се случи на откриването на новата учебна 2017 г. в СУ „Св. Св. Кирил и Методий в квартал Христо Смирненски, на което той беше почетен гост. Той подчерта, че все още в българските училища няма часове по религия, където децата да се учат да бъдат добри и праведни, и изрази желанието си за поправяне на тази грешка от страна на законодателната власт” (изказване на Пловдивския митрополит Николай).

Похвална е и социално-ангажираната дейност на онези православни свещеници, които са се нагърбили с нелеката задача да „извършват пастирско служение и в затворите”, с помощта разбира се и на свои съмишленици, чиято работа се състои в оказването на „духовна подкрепа както на лицата, лишени от свобода”, така и на техните семейства и деца. За целта се определя енорийски свещеник, който да поеме „пастирските грижи и социалното служение сред лишените от свобода и техните семейства”. Тази похвална добра практика е въведена и функционира успешно в много епархии като Софийска, Врачанска, Старозагорска, Плевенска и други. Друга сериозна пастирска грижа и отговорност, поета от тези свещеници (наричани капелани), е работата им с малолетни и непълнолетни лица с противообществено поведение и криминални прояви. Църквата приема също

така сериозно и отговорно служение освен сред лишените от свобода, така също и сред болните и военнослужещите (Нушев, 2014, с. 46).

6. Стратегически насоки за развитието на църковната социално-милосърдна дейност на БПЦ

Като цяло съществуват добри инициативи и добри практики за социална дейност от страна на отделни църковни структури или отделни църковни служители, които могат и би трябвало да бъдат проучени, с цел да послужат за основа при „структуриране на цялостна система за активна църковно-социална и благотворителна дейност”, насочена предимно към социална интеграция на различни уязвими групи. За съжаление на национално ниво Църквата страда от липсата на задълбочен анализ, касаещ възможностите и дефицитите в разгръщането на този вид дейности, както и от „липсата на специална стратегия за развитие на основните насоки на църковното социално служение” (Нушев, 2014, с. 109-110).

„До голяма степен сред най-важните и актуални задачи пред Църквата днес стои изискването за едно сериозно подновяване на мисионерското и духовно-просветно служение сред хората, но също така и възраждането на социално-благотворителната и милосърдна работа”. „Загубените традиции и новите обстоятелства представят пред Църквата нови възможности, но и нови предизвикателства.” Като модел за църковно-социална дейност могат да послужат добрите практики, които се прилагат в някои епархии от страната, както и на такива заимствани от практиката на други поместни православни църкви, които с течение на времето да бъдат въведени като утвърдена практика на „общоцърковно и национално ниво” (Ушев, 2014).

„Сравнителният анализ на успешни практики и модели на други поместни православни църкви – основно Румънската православна църква, но и също така Руската, Еладската и Сръбската църкви, може да допринесе за бързото усвояване и прилагане на вече апробирани и работещи в православна социална и културна среда добри практики за организиране на милосърдна и църковно-диаконична дейност” (Нушев, 2014, с. 114-117).

Заради дошлите след 1950 г. политически, социални и обществени промени до началото на деветдесетте години, БПЦ почти с малки изключения прекъсва своята социална и благотворителна дейност като едва през последните две десетилетия се забелязва подем от всякакъв характер, та бил той от чисто материално или духовно естество. Оживлението е свързано с реновирането на стари и съграждането на нови църкви, както и с възстановяването на социалната дейност на Църквата ни. „Това е трудна и

нелека задача поради прекъснатата приемственост”, но тя може да бъде решена, ако БПЦ черпи както от опита на съществували в близкото или далечно минало добри практики и модели за този вид дейност, така и от практиката на съседните поместни православни църкви (Ушев, 2014).

БПЦ винаги ясно е изразявала своето категорично становище „по редица обществени и социално значими теми, а те са в защита на религиозната свобода на гражданите, необходимостта от духовно и религиозно образование на подрастващите, за веротърпимост и толерантност в обществото, за милосърдие и благотворителност” (Ушев, 2014).

За да може тази уникална по своя род църковна ценностна система да има своето практическо приложение сред обществото, е нужно да се предприемат и конкретни стъпки в тази насока (Ушев, 2014, с. 122-124):

1. „Проучване и систематизиране на добри практики за църковно-социална работа от съседни поместни православни църкви и прилагане на техния опит в България”. Тук на преден план изпъква нуждата от специално обучение на православните свещеници и църковни служители.
2. „Извеждане на добри практики и модели на социална работа в рамките на БПЦ и обучение на свещеници”, за да може този църковен опит да послужи за изграждането на подобни инициативи в други епархии, които са със сходни социални условия (приютът на отец Иван от Нови Хан най-добре илюстрира този род дейност). „Без преувеличение може да се каже, че приютът е най-успешната и най-характерна съвременна инициатива за изграждане на устойчив църковен модел за социална работа в нашата църква.”
3. Разработване на ръководство с практически насоки за свещеници с цел култивиране на организационни умения, кандидатстване и спечелване на европейски и международни проекти в областта на социалните дейности на Църквата. Това на свой ред повдига въпроса за, „необходимостта от практическо сътрудничество на православните свещеници с църковни и религиозни общности от други християнски и нехристиянски вероизповедания,” придържайки се разбира се към „принципите на между-религиозния диалог” и прилагайки „утвърдени правила и практики за между-християнски (икуменически) диалог”.
4. „Разработване на програма за обучение на православни свещеници за работа с бежанци и лица търсещи убежище (като добър пример може да се споменат бежанците от Сирия, които са „настанени в множество

лагери и центрове на територията на България” и то предимно в големите градове.

5. „Създаване на християнски неправителствени организации както на епархийно, така и на енорийско ниво, които имат достъп до финансиране”.

Заклучение

Според направени проучвания и анкетни допитвания от доцент д-р Костадин Ушев могат да се формулират следните основни препоръки и изводи по отношение на развитието на социалните дейности и социална ангажираност на Църквата (Нушев, 2014, с. 120-122):

Първата група от проблеми са с предимно вътрешно-църковен и организационен характер. На преден план излиза нуждата от „вътрешна реорганизация на църковния живот” и нейното укрепване. „Втората група от изводи са насочени към необходимостта от подобряване на сътрудничеството между църковните структури и организации и социалните институции на държавата и са насочени към изграждането на устойчиви партньорства на локално, регионално и национално ниво”. На трето място това е нуждата от общоевропейско равнище на сътрудничество между отделните църковни организации в страната и тези от Европейския съюз.

От друга страна е необходимо специално обучение и нова подготовка на енорийските свещеници и енорийски общности, за да може БПЦ да се включи активно в „съвременните европейски процеси на икономическа интеграция и социално и културно сътрудничество.” Проблемите, с които се сблъсква в днешно време Църквата ни са породени от редица трудности като например прекъсване на приемствеността и традициите за социално служение, както и от динамично променящия се облик на съвременните обществени условия.

„Въпреки изпитанията на българите през определени исторически периоди Църквата остава най-стабилната институция и най-здравият вътрешно-национален духовен фактор за социално сплотяване”. БПЦ носи също така изключително тежка „обществена отговорност и социална мисия в съвременния свят”, защото тя, наред с останалите православни народи е натоварена с нелеката задача да бъде пътеводител, водещ до истинската духовност сред останалите народи, без значение каква религия изповядват. Църквата ни развива своята социално-ангажирана дейност „в духа на християнските ценности и в условията на европейски норми и стандарти за

уважение свободата на съвестта”, както и зачитането на основните човешки права (Нушев, 2014, с. 13).

„В основата на общото културно и социално пространство на Европейския съюз са залегнали дълбоките християнски традиции на уважение към всяко човешко същество, респект към личното му достойнство и свобода на съвестта, справедливост и солидарност между гражданите и грижата за слабите и онеправданите” (Нушев, 2014, с. 41).

Важен фактор в общото европейско пространство е църквата и нейното социално служение, защото именно тя носи в себе си Христовия пример за солидарност и хуманизъм между човеците както и в светски план доброто партньорство между „държавните институции и обществени организации”, води до ефективна социална политика на добронамереност, загриженост, духовна и материална подкрепа „за най-малките Христови братя”, а това са „бедните, болните, възрастните и самотните, безработните и всички отхвърлени и забравени от „проспериращото и самодоволно” общество.

ЛИТЕРАТУРА

- Ушев, К. (2014) *Социално-милосърдна дейност на Църквата: стратегически насоки*, София.
- Киров, Д. (2009) *Българска православна църква- традиции и настояще; Духовността на българския народ дело на БПЦ*, ИК „Гутенберг, София.
<http://ilindenpres.bg/intervyu/1-mitropolit-serafim-samo-curkvata-mozhe-da-obedini-razdelenoto-ni-obshestvo/> . Retrieved September 10, 2017.
- <https://www.diakonia.bg> - Изказване на о. Василий Шаган по време на семинара „Психо-социална рехабилитация и духовно обгрижване на зависими и техните близки” /Сдружение „Отвори очи”/, 23.02 – 25.02 2015 г., проведен в Духовно-просветен център „Св. Архангел Михаил”. Retrieved September 15, 2017.
- <http://www.bg-patriarshia.bg> – семинар на тема „Социално-милосърдната дейност на Църквата”, 27 юни, 2014г., Българска Патриаршия. September 18, 2017.
- <https://www.verouchenie.com> – 28.09.2017- Софийска света Митрополия подарява учебници на учителите и учениците в Епархията. September 30, 2017.
- <http://www.marica.bg> – 15.09.2017- изказване на Пловдивския митрополит Николай, September 18, 2017.